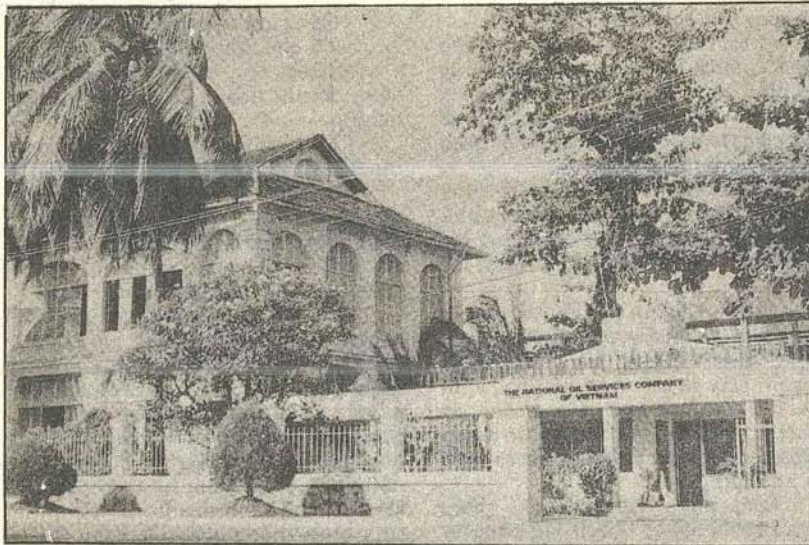

VỀ QUYỀN LỢI, NGHĨA VỤ CỦA CÔNG CHỨC NHÀ NƯỚC TRONG CÔNG CUỘC CẢI CÁCH HÀNH CHÍNH NHÀ NƯỚC

PTS. LÊ VĂN PHI

Hội nghị lần thứ 8 Ban chấp hành Trung ương đã đề ra nghị quyết "Tiếp tục xây dựng và hoàn thiện nhà nước

Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam, trọng tâm là cải cách một bước nền hành chính nhà nước". Căn cứ vào kế hoạch triển khai của Bộ chính trị,

18 PHÁT TRIỂN KINH TẾ

chính phủ đề ra kế hoạch tiến hành cải cách một bước nền hành chính nhà nước.

Kế hoạch nêu rõ mục tiêu cải cách hành chính nhà nước là: xây dựng một nền hành chính trong sạch, vững mạnh và có đủ năng lực, sử dụng đúng quyền lực và từng bước hiện đại hóa để quản lý có hiệu lực và hiệu quả mọi mặt đời sống xã hội, thực hiện tốt đường lối chính sách của Đảng, pháp luật nhà nước, thực hiện dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng và văn minh. Bản kế hoạch lựa chọn một số lĩnh vực trọng điểm, đề ra một số việc cấp bách thiết thực, cần phải và nhất định thực hiện được để tạo bước chuyển biến rõ rệt, trước hết là trong quan hệ với dân, với doanh nghiệp, nhằm phục vụ dân tốt hơn, thúc đẩy tiến trình đổi mới và phát triển kinh tế, tạo điều kiện cho các bước cải cách tiếp theo sau đại hội lần thứ 8 của Đảng (1).

Kế hoạch có đề ra những nội dung chính sau đây:

- Cải cách thể chế của nền hành chính gồm:

- + Cải cách thủ tục hành chính
- + Chấn chỉnh trật tự, kỷ cương xã hội

- + Giải quyết nhanh chóng và đúng pháp luật các khiếu kiện của dân

- + Áp dụng nhiều hình thức thích hợp để thông tin cho dân biết và góp ý vào chính sách pháp luật, công việc của nhà nước. Cụ thể có nêu: những người lãnh đạo các cơ quan nhà nước ở các cấp, các ngành có trách nhiệm thông báo công khai theo định kỳ hoặc tùy sự cần thiết trên các phương tiện thông tin đại chúng về những việc quan trọng để dân biết, thực hiện và góp ý.

- + Đổi mới qui trình, nâng cao chất lượng lập pháp, lập quy; nghiêm chỉnh thi hành pháp luật. Cụ thể có nêu: từ nay, luật, pháp lệnh, nghị định chỉ được ban hành khi cơ bản đã chuẩn bị được văn bản hướng dẫn.

- Điều chỉnh từng bước bộ máy hành chính nhà nước theo hướng tinh gọn, phù hợp với cơ chế mới

- Bồi dưỡng, đào tạo cán bộ, công chức hành chính, làm trong sạch một bước bộ máy hành chính. Trong vấn đề này bản kế hoạch đề nghị ban hành qui chế tuyển dụng công chức qua thi tuyển, hoặc kiểm tra sát hạch đối với người mới vào làm việc, người được đề bạt chức vụ.

Về việc làm trong sạch viên chức nhà nước, kế hoạch có nêu: công chức nhà nước ở các cơ quan hành chính nhà nước phải báo cáo và chịu sự kiểm tra của cơ quan về nguồn tiền mua đất làm nhà.

Kể từ ngày 12.7.95 bằng việc thiết lập quan hệ ngoại giao đầy đủ

với Hoa Kỳ và ngày 28.7.95 bằng việc nhập vào khối ASEAN, VN đã chính thức bước vào thời kỳ mới, thời kỳ phát triển đầy cam go và thử thách. Để đương đầu với những thử thách cam go ấy, VN cần có nền hành chính vững mạnh, hiệu quả. Kế hoạch trên đây của chính phủ đã xác định rõ nội dung và các bước phải tiến hành để có thể từng bước cải cách nền hành chính quốc gia theo hướng hoàn thiện hệ thống thể chế nhất quán, ổn định, xây dựng bộ máy hành chính trong sạch, vững mạnh, củng cố trật tự kỷ cương trong mọi hoạt động kinh tế và đời sống.

Bài viết này chỉ xin góp một ý kiến nhỏ về việc xác định rõ trách nhiệm và quyền hạn của công chức nhà nước thực hiện chủ trương cải cách một bước nền hành chính nhà nước.

Một nhà nước pháp quyền bao gồm ba bộ phận: lập pháp, hành pháp và tư pháp. Vì vậy, theo chúng tôi, công chức nhà nước (CCNN) bao gồm những cán bộ lãnh đạo và nhân viên làm công tác hành chính trong 3 bộ phận ấy ở các cấp từ trung ương đến cơ sở. Trước hết, là những đại biểu nhân dân, được dân cử bằng phổ thông đầu phiếu, đại biểu cho quyền lợi của cử tri, làm việc theo nhiệm kỳ trong các tổ chức như Quốc hội, hội đồng nhân dân, ủy ban nhân dân các cấp, xác định mục tiêu, đường lối phát triển của nhà nước và địa phương. Luật pháp qui định nhiệm kỳ của các đại biểu nhân dân nhằm tạo điều kiện cho cử tri có thể điều chỉnh, sửa chữa các mục tiêu, đường lối, chính sách, nếu chúng không còn phù hợp với tình hình phát triển mới thông qua việc bầu cử những đại biểu nhân dân mới. CCNN còn là những cán bộ nhân viên làm việc trong bộ máy quản lý hành chính nhà nước: hành pháp và tư pháp. Họ là những người thường xuyên tiếp xúc với người dân, giải quyết các công việc cụ thể, liên quan đến quyền lợi của người dân. Vì vậy, chất lượng của bộ máy quản lý nhà nước phụ thuộc rất nhiều vào năng lực công tác và đạo đức của loại viên chức này.

Mặt khác, nhà nước ta là nhà nước chịu sự lãnh đạo toàn diện của Đảng CSVN. Lợi ích của Đảng là lợi ích của dân tộc và, ngoài lợi ích của dân tộc, Đảng ta không còn lợi ích nào khác. Đảng tập hợp xung quanh mình các tổ chức quần chúng như: Mặt trận tổ quốc, Đoàn TNCS HCM, Hội liên hiệp phụ nữ, Tổng liên đoàn lao động VN, Đảng dựa vào các tổ chức quần chúng để vận động nhân dân thực hiện các chủ trương, đường lối, chính sách của Đảng được ban hành thông qua các tổ chức chính quyền nhà nước. Vì vậy, mặc dù

không trực tiếp tham gia quản lý hành chính nhà nước, nhưng cán bộ nhân viên làm việc trong các tổ chức Đảng và các tổ chức quần chúng của Đảng, về khía cạnh nào đó, trước mặt người dân, họ được coi là CCNN (?). Uy tín của Đảng, của chính quyền phụ thuộc rất nhiều vào uy tín, đạo đức và năng lực công tác của họ.

Để thực hiện tốt việc chủ trương cải cách nền hành chính nhà nước sao cho phù hợp với tình hình phát triển mới của đất nước, trước hết phải sớm ban hành luật về công chức nhà nước. Luật phải qui định rõ quyền hạn và nghĩa vụ của một CCNN. Trước hết nêu lên một số nội dung của nghĩa vụ và quyền hạn của CCNN.

1. Nghĩa vụ của CCNN

Một CCNN trước hết phải có những nghĩa vụ sau đây:

- + Trung thành với hiến pháp và pháp luật, với lợi ích của dân tộc; trung thành với đường lối, chủ trương chính sách của Đảng, nhà nước; phải hướng mọi hành động của mình để phục vụ cho lợi ích của nhân dân.

- + Là người thay mặt nhà nước tiếp xúc với dân, CCNN phải gương mẫu trong việc chấp hành chủ trương chính sách, và pháp luật của nhà nước thông qua bộ máy quản lý nhà nước trong đó có Luật về CCNN và có nghĩa vụ phải hướng dẫn và giúp đỡ người dân thực hiện tốt những chủ trương chính sách đó.

- + CCNN phải chấp hành các chỉ thị, mệnh lệnh, mọi sự điều hành công tác và sự kiểm tra của cấp trên và của các cơ quan tư pháp kể cả việc xử lý kỷ luật ở mọi hình thức khi có bằng chứng chứng tỏ CCNN vi phạm luật pháp, không hoàn thành nhiệm vụ công tác của mình.

- + CCNN phải luôn trau dồi, tự bồi dưỡng hoặc theo học các lớp bồi dưỡng để nâng cao trình độ phù hợp với tình hình mới luôn luôn phát triển để có thể đảm đương được cương vị công tác của mình và hoàn thành tốt nhất các nhiệm vụ được giao.

2. Quyền hạn của CCNN

Để thực hiện tốt các nghĩa vụ trên đây, người CCNN phải được nhà nước đảm bảo và tạo điều kiện thực hiện được các quyền hạn như sau:

- + Để đảm bảo cho CCNN trung thành, tận tụy với công việc, toàn tâm toàn ý vì công việc, nhà nước mà cụ thể là cấp trên của CCNN phải đảm bảo cuộc sống lâu dài của CCNN và gia đình, thông qua việc trả lương và phụ cấp các loại phù hợp với công việc mà CCNN đang đảm nhiệm suốt trong thời gian làm việc và thời kỳ nghỉ hưu hoặc mất sức lao động. Mức lương phải đảm bảo cho CCNN và gia đình có được mức sống tương ứng với mức sống chung trong xã hội. Trong

mọi trường hợp, lương hoặc thu nhập phải đảm bảo CCNN có khả năng nuôi sống mình và gia đình mà không phải làm thêm một công việc nào khác. Nếu thu nhập không đủ sống CCNN có thể phải làm thêm công việc khác (do đó không toàn tâm toàn ý phục vụ cho công tác) hoặc tăng khả năng tham nhũng, hối lộ trong hàng ngũ CCNN, mất đi tính khách quan khi giải quyết công việc. Do đó làm mất uy tín và làm suy yếu năng lực của bộ máy quản lý nhà nước.

- + Hoàn toàn có toàn quyền, suy nghĩ sáng tạo tìm ra biện pháp công tác trong khuôn khổ chức năng, quyền hạn của mình để hoàn thành tốt nhất nhiệm vụ được giao.

- + Được pháp luật đảm bảo mọi quyền lợi chính trị, kinh tế, khi một công việc hoặc nhiệm vụ nào đó được hoàn thành phù hợp với luật pháp nhưng mâu thuẫn với lợi ích của tập thể hoặc cá nhân khác.

- + Được bố trí công tác phù hợp với năng khiếu, khả năng chuyên môn và nguyện vọng không phân biệt dân tộc, tôn giáo, tín ngưỡng, màu da v.v..

- + Được học tập, bồi dưỡng nâng cao trình độ tạo cơ hội thăng tiến trong xã hội.

Tóm lại, công việc của CCNN không chỉ đơn thuần là công việc ăn lương; người CCNN không chỉ đơn thuần là người lao động làm công (cho nhà nước), mà người CCNN còn cần phải có đạo đức nghề nghiệp, trên hết là phải tận tụy phục vụ cho lợi ích của nhân dân mà đại diện là người lao động bình thường; CCNN phải có trách nhiệm hướng công việc của mình phục vụ cho lợi ích chung. Để hoàn thành tốt công việc của mình, CCNN phải được nhà nước đãi ngộ xứng đáng, đảm bảo mọi quyền lợi hợp pháp về kinh tế, chính trị,

Trên thực tế, giữa lý thuyết và thực hành thường có những khoảng cách. Việc xóa bỏ các khoảng cách ấy đòi hỏi sự cố gắng, nỗ lực của mọi người, mọi ngành trong xã hội. Nếu ai đó coi những khoảng cách ấy là mặc nhiên, là không thể xóa bỏ được, thì điều này sẽ phương hại đến nhà nước pháp quyền. Nhà nước pháp quyền không chỉ tồn tại trên cơ sở luật pháp. Sự tồn tại và phát triển của nhà nước pháp quyền phụ thuộc nhiều vào cách nhìn nhận của các thành viên trong nhà nước ấy, đặc biệt là: đội ngũ công chức nhà nước.

(1) Xem tài liệu số 1405/PC, ngày 20 tháng 3 năm 1995 về "Kế hoạch triển khai thực hiện nghị quyết hội nghị lần thứ 8 BCH trung ương Đảng (trọng tâm là cải cách một bước nền hành chính nhà nước)".